

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประมวลพระบรมราโชวาทด้านศาสนาและจริยธรรม เนื่องในโอกาสปีกาญจนาภิเษก 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2539, หน้า 1) พระบรมราโชวาทในมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัยในพระบรมมหาราชวัง วันที่ 18 ตุลาคม 2499 ตอนหนึ่งว่า

“...โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเรา ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าเอง ก็เห็นว่าเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล โดยเฉพาะ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นหลักธรรมที่สำคัญมากในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สังคม หรือประเทศชาติ ตลอดจนถึงสังคมโลก ถ้าทุกคนยึดไตรสิกขาไปปฏิบัติและพิจารณาให้ดีแล้วย่อมทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นข้าพเจ้าจึงเคยคิดอยู่ว่าถ้ามีโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตามราชประเพณีซึ่งจักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชบูรพการีตามคตินิยมด้วย และนับตั้งแต่ข้าพเจ้าได้ครองราชย์สืบสันตติวงศ์ต่อจากสมเด็จพระเชษฐาธิราชก็ล่วงมากกว่าสิบปีแล้ว เห็นว่าน่าจะถึงเวลาที่ควรจะทำตามความตั้งใจไว้นั้นแล้วประการหนึ่ง อนึ่ง การที่องค์สมเด็จพระสังฆราชหายประชวรมาได้ในคราวประชวรครั้งหลังนี้ ก่อให้เกิดความปีติยินดีแก่ข้าพเจ้ายิ่งนักได้มาคำนึงว่าถ้าในการอุปสมบทของข้าพเจ้าได้มีองค์สมเด็จพระสังฆราชเป็นพระอุปัชฌาย์แล้วก็จักเป็นการแสดงออกซึ่งความศรัทธาเคารพในพระองค์ท่านของข้าพเจ้าได้อย่างเหมาะสมอีกประการหนึ่ง จึงได้ตกลงใจที่จะบรรพชาอุปสมบทในวันที่ 22 เดือนนี้...”

ชาติไทยได้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่โบราณคือสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชสมัยนั้นพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาก พระองค์ทรงสร้างวัดและชักชวนชาวเมืองสุโขทัยให้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากเมื่อพระภิกษุสงฆ์มีจำนวนมากขึ้น ชาวเมืองจึงได้ร่วมใจกันสร้างวัดถวาย เพื่อให้เป็นที่พำนักอาศัยสำหรับพระภิกษุสงฆ์ ชาวเมืองสุโขทัยล้วนแต่เป็นคนใจบุญสุนทานเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดในคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้ชาวเมืองสุโขทัยอยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณีของบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด ปกครองง่าย มีเหตุผล พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงเชื่อมั่นในพุทธธรรมและทรงปฏิบัติคล้อยตามความต้องการของชาวประชา ส่วนมากพระองค์ทรงปฏิบัติให้เป็นผู้นำของประชาราษฎร์ด้วยดี ทั้งนี้เพื่อยึดเหนี่ยวหน้าใจหรือเป็นผลทางจิตใจแก่ราษฎรเหล่านั้นจึงเป็นเหตุให้การปกครองของพระองค์ราบรื่นด้วยดี มีระเบียบมีความรัก มีความสามัคคีสนิทสนมกลมเกลียวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดเอกภาพดุจครอบครัวเดียวกันจนทำให้ราษฎรเรียกพระองค์ว่า “พ่อ” นอกจากนี้พระองค์ยังได้สร้างแท่นหินไว้เพื่อเป็นที่ประทับนั่ง และ

นำไปไว้ในท่ามกลางดวงดาราให้ชื่อแทนหินนั้นว่า “พระแท่นมณีคศิลา” ในวันธรรมสวนะคือ วันพระขึ้น 8 ค่ำ และ 15 ค่ำ หรือวันแรม 8 ค่ำ 14 ค่ำ หรือ 15 ค่ำพ่อขุนรามคำแหงมหาราชก็ทรงนิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการอบรมจิตใจให้ประชาชนได้ซาบซึ้งในรสพระธรรมในพระพุทธศาสนา ให้ตั้งตนอยู่ในทางที่ชอบที่เรียกว่า “สัมมาปฏิบัติ” ส่วนวันใดที่มีไช้เป็นวันธรรมสวนะ พระองค์ก็จะทรงแสดงวิธีการประพฤติปฏิบัติตนว่าอย่างไรถูกต้อง อย่างไรควรทำ อย่างไรไม่ควรทำ เป็นการอบรมพลเมืองด้วยพระองค์เอง โดยอาศัยหลักพุทธธรรม มีศีลสมาธิ ปัญญา ที่เรียกว่าไตรสิกขาเป็นหลัก ทำให้ประชาชนได้อยู่ใกล้ชิดกับพระองค์เหมือนพ่อกับลูก นี่เป็นการบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีอิสระเสรีและมีความสุขทุกถ้วนหน้า และบอกให้รู้ว่าเมืองสุโขทัยนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างมั่นคง ชาวสุโขทัยเชื่อในเรื่องกรรม คือ การกระทำของตน เชื่อบุญ เชื่อบาป ตลอดจนความเชื่อมั่นว่าการทำความดีเท่านั้นจึงจะบรรลุเป้าหมายของชีวิตคือ ความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ พระองค์ทรงเคารพนับถือเป็นพุทธมามกะอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนำพระทัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช “อันตัวพ่อชื่อว่าพระยาตาก ทนทุกข์ยากกู้ชาติพระศาสนา ถวายแผ่นดินให้เป็นพุทธบูชา แต่พระศาสนาสมณะพระพุทธโคดม ให้ยืนยงคงถาวรห้าพันปี สมณะพรหมณ์ซึ่งปฏิบัติให้พอสม เจริญสมณะวิปัสสนาพ่อชื่นชม ถวายบังคมรอยพระบาทพระศาสดา คิดถึงพ่อพ่ออยู่คู่กับเจ้า ชาติของเราอยู่คู่พระศาสนา พุทธศาสนายู่งคู่องค์กษัตริราช พระศาสดาฝากไว้ให้คู่กัน” (บุญมี แท่นแก้ว, 2542, หน้า 12-14)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 5)

ด้วยความสำคัญของพระพุทธศาสนาดังกล่าว การศึกษาของไทยจึงได้กำหนดให้บรรจุวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งระบุจุดหมายข้อแรกไว้ว่า ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และในหลักธรรมเหล่านี้ก็มีไตรสิกขา อันมีศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ด้วยซึ่งจะขาดไปไม่ได้เพราะว่าไตรสิกขามีจุดมุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติตนเป็นคนดี เฉลียวฉลาด รอบรู้เท่าทันโลกในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาให้มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ (พรชูลี อาชวอำรุง, และคนอื่น ๆ, 2549, หน้า 4)

ผลการวิจัยของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนช่วงปี พ.ศ. 2548-2549 จากการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปรากฏชัดเจนว่าในการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าเรียนกับพระ ความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือ มารยาทไทย การพูดจาสุภาพและถูกกาลเทศะ การลดพฤติกรรมก้าวร้าว ลดความเห็นแก่ตัว มีเมตตาสูงขึ้น เกิดความสงบมีสติด้วยการทำสมาธิ รู้จักใช้ปัญญาคิดพิจารณาว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรเป็นประโยชน์ มิใช่ประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น และรู้จักพิธีกรรมทางศาสนามากขึ้น เพราะพระได้สอนให้รู้จักนำเอาหลักธรรมโดยเน้นให้รู้จักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้มากขึ้นเพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตนเอง ซึ่งเด็กสามารถเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติได้จริง มีเด็กนักเรียนชายจำนวนหนึ่งได้ตัดสินใจบวชเรียนทางปริยัติธรรม เมื่อได้บวชในโครงการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน เพราะสิ่งที่ในธรรมะของพระพุทธเจ้า ทำให้รู้จักใช้สติปัญญาพิจารณาในสิ่งต่างๆ จากเดิมเป็นคนที่ไม่รอนักทำให้ลดลงไปมาก จากเดิมเป็นคนไม่มีสมาธินั่งสมาธิไม่ได้แต่เมื่อได้เรียนได้ฝึกแล้วรู้สึกดีมากๆ และนั่งได้นานมีสมาธิในตัวเองมากขึ้นจะทำอะไรก็มีสติมากขึ้นจะรับประทานอาหารก็มีการพิจารณาเพราะพระอาจารย์ได้อบรมสั่งสอนมาให้มีความรู้สึกชอบเพราะก่อนหน้านั้นไม่เคยทำไม่ได้พิจารณาว่าอาหารที่จะรับประทานว่ามีประโยชน์ต่อร่างกายหรือไม่ขอให้ได้รับประทานก็พอแต่เมื่อได้บวชหรือเข้ามาอบรมแล้วพระอาจารย์ได้อบรมสั่งสอนทุกอย่างจากสิ่งที่ไม่รู้ไม่เคยปฏิบัติมาจนทำให้รู้สึกชอบซึ่งในธรรมะเป็นอย่างยิ่งและเมื่อมีโอกาสอย่างนี้แล้วก็ต้องการจะบวชเพื่อจะได้ศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้าให้มากขึ้น (กรมการศาสนา, 2550, หน้า 9)

เนื่องจากปัจจุบันปัญหาสังคมไทยได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นตั้งเป็นข่าวที่ปรากฏตามสื่อมวลชนจำนวนมากไม่น้อยสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอยทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนอย่างน่าตกใจ เนื่องจากเด็กไทยต้องเผชิญอยู่กับปัญหาความอ่อนแอของครอบครัว เช่น ข่าวที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด การใช้ความรุนแรง ทะเลาะวิวาทกันถึงขั้นเสียชีวิต ปัญหาการศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของนักเรียน ปัญหาการเที่ยวกลางคืน การดื่มสุรา สูบบุหรี่ การถูกทำร้ายทางเพศ การถูกล่วงลวงไปในทางที่ผิด การใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยไร้แก่นสารจนอาจนำไปสู่การประกอบคดีอาชญากรรม เป็นต้น สาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจทำให้คนนิยมทางวัตถุนิยมมากขึ้น จากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ดังกล่าว พบว่า รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริง คือ การที่นักเรียน นักศึกษา ได้รับการกล่อมเกลาทางจิตใจไม่เพียงพอและในบางกรณีถูกละเลยจากสถานศึกษาที่ปลูกฝังในเรื่องศีลธรรมจริยธรรม จนทำให้ขาดความสำนึกต่อหน้าที่ขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ขาดการใช้สติพิจารณาอย่างคิด และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน นักศึกษาที่ยุยงส่งเสริม

ชักจูง และโน้มน้าวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลายทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน นักศึกษาให้สัมฤทธิ์ได้ แต่หากระบบการศึกษามีพลังที่เข้มแข็งเพียงพอก็อาจจะสร้างเกราะป้องกันจิตใจของเยาวชนไม่ให้กระทำความผิดคิดร้ายและมีจิตใจที่มุ่งกระทำความดีได้ ในสภาพความเป็นจริงย่อมมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ผ่านเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องรุ่นแล้วรุ่นเล่า หากผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาได้นำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วยไตรสิกขา เป็นต้น เข้ามาใช้ในระบบการจัดการศึกษาเพื่อจะทำให้ให้นักเรียน นักศึกษา มีปัญญายังคิดจนมีจิตใจที่ไม่ดี มีศีล มีพลังใจที่เข้มแข็ง และมีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียน จึงสามารถเป็นภูมิคุ้มกันด้านทานจากสาเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงาม จึงทำให้พ้นจากปัญหาดังกล่าวได้ในทางหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 2)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าแก่นักเรียนหรือเยาวชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะไตรสิกขาได้ชัดเจนและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลงและทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข นำไปสู่ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียนที่ก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชนได้พิจารณาใช้เป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาของนักเรียนในปัจจุบันที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 กับ จำนวนบุคคลในครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และการช่วยเหลืองานผู้ปกครองต่อสัปดาห์
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ความศรัทธาในธรรมะ การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง และลักษณะการเรียนธรรมะกับพระสงฆ์และครู

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริหารและผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนได้รับรู้และเข้าใจในการเลือกจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ในการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน หรือปรับปรุงหลักสูตรวิธีการสอนตามหลักพุทธศาสนาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เฉพาะโรงเรียนที่มีครูพระเข้าไปสอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยการปฏิบัติในชีวิตประจำวันประกอบไปด้วย ขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน คือ การบริโภคอาหาร, การศึกษา, การออกกำลังกาย, การพักผ่อน, และการช่วยเหลือส่วนรวมหรือสังคม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำนวน 3,433 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1, 2551, หน้า 1-10)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) สูตรที่ใช้ในการหาขนาดของตัวอย่างจึงใช้สูตรยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (สุรชัย ศิริโภคภิมมย์, 2546, หน้า 445) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 358 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย

3.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

3.1.2 ระดับชั้นเรียน

- 1) ประถมศึกษาปีที่ 4
- 2) ประถมศึกษาปีที่ 5
- 3) ประถมศึกษาปีที่ 6

3.1.3 ความศรัทธาในหลักธรรมะ

- 1) มาก
  - 2) ปานกลาง
  - 3) น้อย
- 3.1.4 จำนวนบุคคลในครอบครัว
- 1) 0-1 คน
  - 2) 2-3 คน
  - 3) มากกว่า 3 คน
- 3.1.5 อาชีพของผู้ปกครอง
- 1) ข้าราชการ
  - 2) พนักงาน
  - 3) ค้าขาย
  - 4) เกษตรกร
  - 5) อื่นๆ โปรดระบุ .....
- 3.1.6 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
- 1) ดี
  - 2) ปานกลาง
  - 3) ยากจน
- 3.1.7 การช่วยเหลืองานผู้ปกครองต่อสัปดาห์
- 1) ทุกวัน
  - 2) เป็นบางวัน
  - 3) ไม่เคย
- 3.1.8 การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง
- 1) เมื่อทำความผิด
  - 2) ขณะใกล้ชิดกับผู้ปกครอง
  - 3) เมื่อมีสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัยต่อนักเรียน
  - 4) อื่นๆ โปรดระบุ .....
- 3.1.9 ลักษณะการเรียนธรรมะกับพระสงฆ์และครู
- 1) ชอบเรียนกับพระสงฆ์
  - 2) ชอบเรียนกับครู
  - 3) ชอบเรียนกับพระสงฆ์และครู
  - 4) ไม่ชอบ

3.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย

- 3.2.1 การบริโภคอาหาร
- 3.2.2 การศึกษา
- 3.2.3 การออกกำลังกาย
- 3.2.4 การพักผ่อน
- 3.2.5 การช่วยเหลือส่วนรวมหรือสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การปฏิบัติ หมายถึง การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้มาในภาคทฤษฎี นำมาสู่ภาคปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา ใจ และยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตนและถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบวินัย

2. ไตรสิกขา หมายถึง การฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ ของตนให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม และถูกต้อง เพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ และสติปัญญา ให้มีลักษณะท่าทาง บุคลิกภาพที่ดีตามหลักพุทธศาสนา รู้จักมารยาทการวางตัวในสังคมและข้อปฏิบัติต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

3. คีล หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม สारวม ทางกาย วาจาและใจให้เป็นระเบียบเรียบร้อยประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ประกอบแต่สุจริต เว้นจากการทำความชั่วทั้งหลายถ้าปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยติดตัว ก็จะเกิดแต่ผลดีต่อชีวิตของตนในปัจจุบันตลอดถึงโลกหน้าด้วย

4. สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนอบรม จิตใจให้เข้มแข็ง มีความมั่นคง แน่วแน่ เพื่อให้เกิดปัญญา เมื่อจิตใจได้รับการพัฒนาที่ดีแล้วก็จะยอมประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ดีงาม

5. ปัญญา หมายถึง การฝึกฝนอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจอันถูกต้อง รู้ถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจนรู้บาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ และรู้ในสิ่งทั้งหลายในความเป็นจริง

6. พระพุทธศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ความเชื่อถือการประพฤติปฏิบัติและกิจการทั้งหมดของหมู่ชนผู้กล่าวว่ตนนับถือพระพุทธศาสนา

7. ชีวิตประจำวัน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ทำเป็นประจำ เช่น การเรียนหนังสือการบริโภคอาหาร การทำงานบ้านช่วยครอบครัว การออกกำลังกาย และการพักผ่อน เป็นต้น

8. นักเรียน หมายถึง เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงปีที่ 6 เฉพาะโรงเรียนที่มีครูพระเข้าไปสอน ปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

9. การบริโภคอาหารตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การรับประทานอาหารโดยการมีวินัยในตนเอง มีสมาธิในการรับประทาน และมีปัญญา ที่จะคัดสรรอาหารที่จะรับประทาน เพื่อบำรุงร่างกายให้มีชีวิตดำรงอยู่ทำให้ร่างกายมีความแข็งแรงและเจริญเติบโตตามวัย

10. การศึกษาตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้เจริญงอกงามทุกด้าน เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะคติ พฤติกรรม ค่านิยมคุณธรรมเพื่อให้เป็นบุคคลที่ดีและเป็นสมาชิกที่ดี มีประสิทธิภาพที่จะสร้างความเจริญให้แก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ

11. การออกกำลังกายตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การทำให้อวัยวะต่างๆ ของร่างกายได้มีการเคลื่อนไหวทุกส่วนเพื่อให้ร่างกายมีความแข็งแรงมีความต้านทานต่อโรคต่างๆ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

12. การพักผ่อนตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การหยุดพักในการทำงานชั่วคราว หรือหยุดพักในการทำสิ่งใดๆ ชั่วคราว เพื่อให้ร่างกายได้พักผ่อนคลายเครียด ทำให้ร่างกายได้ปรับสภาพ เพื่อสร้างเสริมพลังงานใหม่ทดแทนพลังงานที่สูญเสียไป และเมื่อมีการทำงานอีกครั้งหลังจากพักผ่อนจะทำให้งานได้คุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

13. การช่วยเหลือส่วนรวมหรือสังคมตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การรู้จักเสียสละช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์แก่กันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

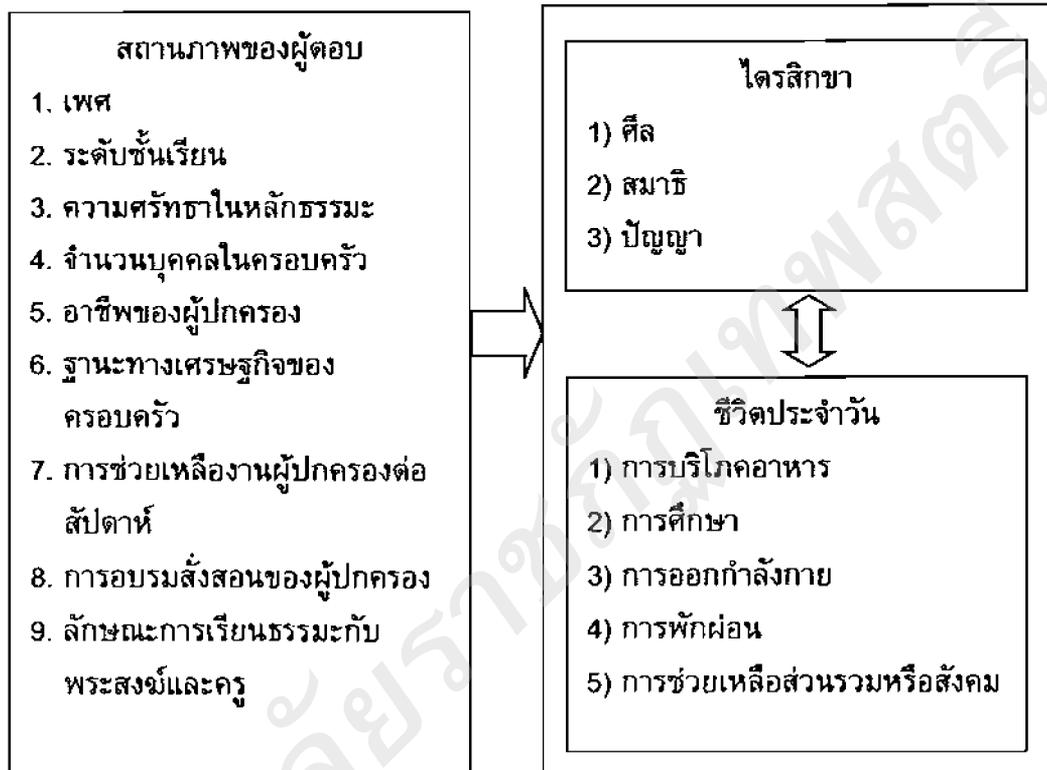
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เฉพาะโรงเรียนที่มีครูพระเข้าไปสอน ผู้วิจัยได้พิจารณาในการปฏิบัติ 5 ด้าน คือ 1) การบริโภคอาหาร 2) การศึกษา 3) การออกกำลังกาย 4) การพักผ่อน และ 5) การช่วยเหลือส่วนรวมหรือสังคม กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาจาก มนตรี สุขทวี (2540, หน้า 2,169); สิริพันธ์ จุลรังคะ (2542, หน้า 2); พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, (แก้ไขเพิ่มเติม 2545, หน้า 5); เรณูมาศ มาอุ่น, และวราวิทย์ อรรถโกวิท ชาติรี (2548, หน้า 142-143) และพระไตรปิฎกแก่นธรรม (พระสุตตันตปิฎก) เล่ม 3 (2551, หน้า 128) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

ตัวแปรอิสระ (independent variables)

ตัวแปรตาม (dependent variables)

การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์กับ จำนวนบุคคลในครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และการช่วยเหลืองานผู้ปกครองต่อสัปดาห์ ตามลำดับ

2. การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 แตกต่างกันเมื่อจำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน ความศรัทธาในหลักธรรมะ การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง และลักษณะการเรียนรู้ธรรมะกับพระสงฆ์และครู